

Arkeot. 83/8.4.2013

Rauma, Kaunisjärven puisto
arkeologinen koekaivaus 19.-29.7.2011

FT Kari Uotila
Muuritutkimus ky

TIIVISTELMÄ

Rauman kaupunki suunnitteli kesällä 2011 putkikaivantoa Kaunisjärven puiston läpi. Alueelle tehtiin suunniteltuun putkilinjaukseen koekuoppia, joissa saatiin esiin puurakenteen osia. Ne tutkittiin ja suojattiin, jonka jälkeen tehtiin vielä uuteen putkilinjaukseen liittyvät koekuopitukset. Havaittu puurakenne ajoittuu 1800-luvun alkupuolelle. Lisäksi esiin saatiin keskeltä puistoaluetta kalliopaljastuma aivan maanpinnan tasosta ja luontaiset savikerrokset n. + 3 m korkeudelta.

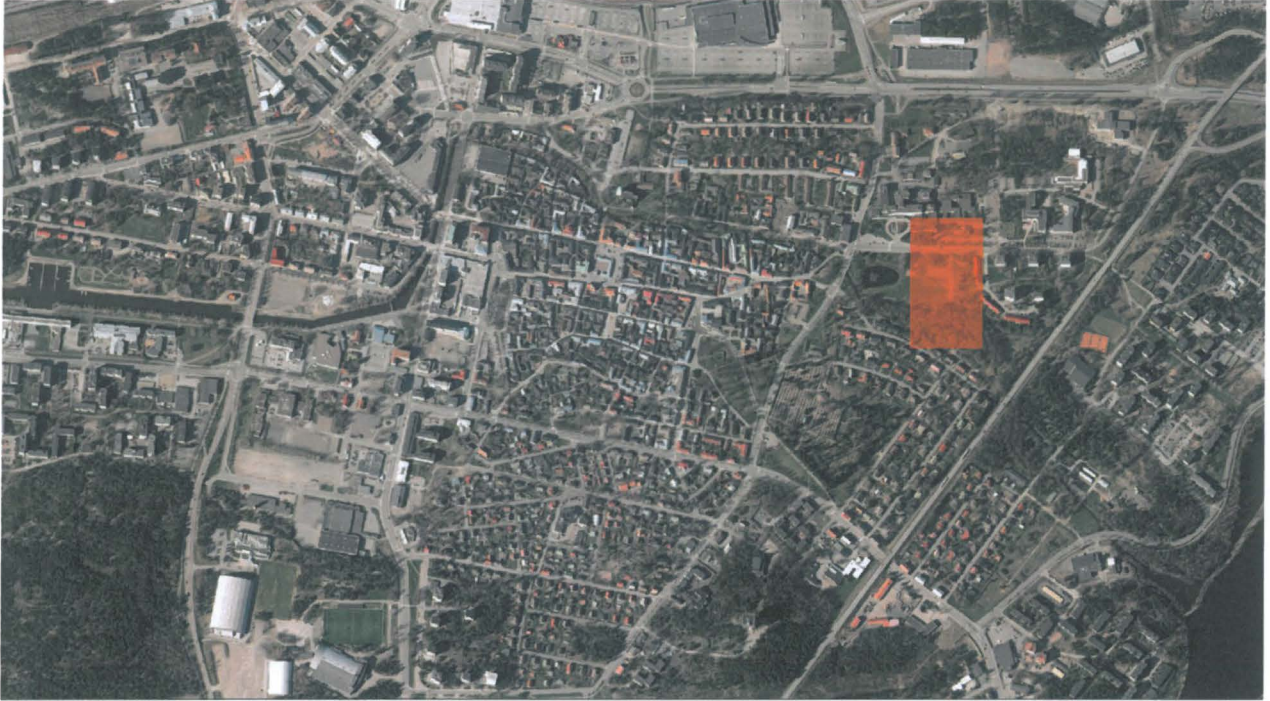
SISÄLLYSLUETTELO

Arkisto- ja rekisteritiedot	2
Peruskarttakopio	3
Raportti	4
Liite 1. Kartat	6
Liite 2. Digikuvat	10
Liite 3. MV-kuvat	15

ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT

Tutkimuskohde	Rauma.Kaunisjärven puisto
Tutkimuksen aihe	Putkikaivantolinjojen koekaivaus
Kohteen ajoitus	1600-1900 –luku
Peruskartta	113208C3
Yhtenäiskoordinaatit	N 6789468 E 205268
Maanomistaja	Rauman kaupunki
Tutkimuslaitos	Muuritutkimus ky.
Kaivauksenjohtaja	FT Kari Uotila
Kenttätöaika	19.-29.7.2011
Tutkitun alueen laajuus	2 laajempaa tutkimusaluetta ja 12 koekuoppaa, yhteensä n. 60 neliötä.
Tutkimusten kustantaja	Rauman kaupunki
Löydöt	-
Löytöjen talletuspaikka	-
Mustavalkonegatiivit	Rauman museon kuva-arkisto
Digikuvat	Rauman museon kuva-arkisto
Ajoitusraportti	Zetterberg, P., 2012. Rauman Kaunisjärven puiston puura-kenteen koetutkimuksissa otetun hirren iänmääritys, dendro-kronologiset ajoitukset F4T1401ABC. Itä-Suomen yliopisto Joensuu, Luonnontieteiden ja Metsätieteiden tiedekunta, Met-sätieteiden osasto, Dendrokronologian laboratorio, ajoitusse-loste 392:1-3.
Kaivauskertomuksen sivu-määrä	3 + 13 liitesivua
Liitteet	Liite 1. Kartat Liite 2. Digikuvat Liite 3. MV-kuvat
Alkuperäisen kaivauskerto-muksen säilytyspaikka.	Museovirasto, Helsinki

Sijaintikartta

Karttapohja Maanmittauslaitos

Rauma.

Kaunisjärvenpuiston koekaivaus heinäkuu 2011.

Johdanto

Rauman kaupungin puolelta suunniteltiin Kaunisjärvenpuiston läpi tehtävää putkikaivantoa, jonka linjaukseen tehtiin heinäkuussa 2011 arkeologinen koekuopitus. Alueelta tuli esiin puurakenne, jolloin tutkimuksiin haettiin varsinainen arkeologinen tutkimuslupa. Sen puitteissa puurakenne kaivettiin pintaosiltaan esiin ja siitä otettiin vuosilustonäyte. Puurakenteen paljastuminen vaikutti siihen, että putkilinjaus suunniteltiin uudelleen aikaisemman linjauksen itäpuolelle ja esiin tullut rakenne jäi kajoamatta. Myös tämän linjauksen kohdalle tehtiin koekuopitus. Tutkimukset tehtiin 19.-29.7.2011. Alustava tutkimusraportti on laadittu lokakuussa 2011 ja tämä raportti on sen täydennys, jossa on uutena tietona saatu vuonna 2012 valmistunut dendrokronologinen ajoitus puunäytteelle.

Tutkimuksien kustannuksista vastasi Rauman kaupunki (Antti Kolehmainen) ja tutkimuksista vastasi Muuritutkimus ky ja vastuuhenkilönä FT Kari Uotila. Tutkimuksissa oli mukana lisäksi kaksi rakennuskonservoinnin opiskelijaa ja kaksi rakennusmiestä ja pieni kaivinkone. Lisäksi tutkimuksissa oli mukana osan aikaa Rauman museon palkkaama arkeologian opiskelija. Koekuopat tehtiin pintaosiltaan pienellä kaivinkoneella tai lapioimalla ja vain tärkeimmät rakennusosat (puurakenne) paljastettiin lastoin. Maakerroksia seulottiin tarpeen vaatiessa 8 x 8 mm seulalla. Tutkimusalueet (yhteensä n. 60 neliötä) kartoitettiin takymetrillä tai laserkeilaamalla ja kiintopisteinä oli käytössä alueella olleet tulevan putkikaivannon kaivojen paikat, joiden korkeus oli tunnettu (Rauman kaupungin korkeusjärjestelmä v. 2011). Yleiskartan pohjana on Rauman kaupungin käyttämä karttapohja. Esiin tullut puurakenne kuvattiin sekä mv- että digikuvina ja kuvat on arkistoitu Rauman museon arkistoon.

Esiin tullut puurakenne suojattiin tutkimusten jälkeen ensin savella, sitten geotekstiilillä ja sen jälkeen täyttömaalla. Muut kaivauskuopat täytettiin esiin kaivetulla maamassalla ja osa kuopista merkittiin yläosaltaan kapealla geotekstiilillä maastoon.

Kaarinassa 1.3.2013

FT Kari Uotila

Muuritutkimus ky

Eteläosan koekuoppien tulokset

Puiston keskiosasta paljastui kaivauslinjalta pyöreäpintainen kallion lakiosa koekuopan nro 7 kohdalta. Kallio oli keskiosiltaan v. 10-15 cm maan pinnan alla korkeudella + 3.65-3.70, joten voi olettaa sen olleen näkyvä maaston osa vielä joitakin vuosikymmeniä sitten. Kalliopaljastuma laskeutuu loivana kohti etelää ja pohjoista ja on muodostanut aikanaan selvän vedenjakajan alueelle.

Kallioharjanteen eteläpuolella (nykyisen joen puolella) tehdyissä koekuopissa havaittiin lähellä kallioharjannetta lähinnä luontaisia hiekkakerroksia ja lähempänä jokea selviä hiekka-savikerroksia, joiden voi ajatella liittyvän alueen meri-järvivaiheeseen. Havaittu luontainen maan pinta oli lähellä kallioaluetta n. +3.20 ja lähellä nykyistä jokea n. +2.80. Alueen nyt havaittu pohja on ollut siis hyvin loiva Raumanjoen alueelle sedimenttejä keräävä allas ja se ei välttämättä edusta merivaiheen rantaa. Rauman seudun maannousun (n. 70 cm/ 100 vuotta) perusteella voi olettaa että meri on ulottunut alueelle vielä 1600-1700 -luvulla, korkean veden aikaan vielä ehkä 1800-luvullakin.

Hiekka- ja savikerroksen päällä on kallion eteläpuoleisissa koekuopissa n. 20-30 cm:n paksuinen sekoittunut multa- ja humusmaakerros korkeudella +3.00-3.40 kerroksen laskiessa loivasti kohti etelää. Sen voi ajatella edustavan alueen niitty-peltovaihetta. Alueen koekuopissa on n. 50-70 cm:n paksuiset täyttökerrokset, jotka ovat alueen viimeisimpiä käyttövaiheita.

Joen suuntaisen rantapolun pohjoispuolella kulkee kaupungin putkikartan mukaan alueen viemäri- ja alueen kerrokset ovat sekoittuneet.

Pohjoisosan koekaivannot

Kallioharjanteen pohjoispuolelle tehtiin neljä pienempää koekuoppaa ja laajempi profiilin avaus aivan puiston rinteeseen. Pienemmissä koekuopissa kerrokset olivat sekoittuneita ja jonkinlainen luontainen kerros havaittiin n. 3.30-3.40 korkeudella mutta luontaiset kerrokset eivät olleet yhtä hyvin säilyneet kuin alueen eteläosassa. Eteläpuolella havaittuja hienorakeisia savikerroksia ei havaittu.

Pohjoispuolella laajin tutkimuskuoppa (alue B) tehtiin alueelle johtavan polun varteen, jossa avattiin maaprofiili useiden metrien matkalla. Maaprofiilissa paljastui n. 130 cm nykyisen maan pinnan alla korkeudella +3.30 luontaiselta vaikuttava hiekka ja sen päällä tumma multamaakerros, josta saatiin esiin 1800-luvun lopun ja 1900-luvun esineistöä.

Tämä viittaa siihen, että nykyinen jyrkkätörmäinen puiston pohjoinen alue on hyvin myöhäistä täyttöä ja matala maasto on ulottunut pidemmälle kohti pohjoista kuin nykyisen maastonmuotojen perusteella olettaisi. Puiston koillisella reunalla oleva kalliopaljastuma on ollut todennäköisesti keskiajalla meren rannassa ollut kallioinen alue.

Puurakenne

Kallioharjanteen pohjoispuolelta tuli esiin kaivauksissa (alueelta A) laaja hirsirakenne, jossa oli kaikkiaan kolme ehjää ja neljäs suurelta osin rikkoutunut lähes itä-länsisuuntaista neliön muotoon työstettyä hirttä ja samansuuntaiset pienemmät laudat hirsien väleissä. Rakenne oli sidottu yhteen useilla metallikiinnikkeillä, joiden päissä oli mahdollisesti lähes kokonaan ruostuneet mutterit tai vastaavat osat.

Rakenne oli hiekkaisen savikerroksen päällä vinottain kallistuneena kohti pohjoista (ylärinteen suuntaa). Rakenteen eteläosa on korkeudella +3.40-3.45 ja pohjoinen osa +3.10-3.20. ympäröivän maan pinnassa ollessa +3.80-3.85. Rakenteeseen ei ainakaan havaitulta osin liittynyt esimerkiksi pystypaaluja tai muita tukirakenteita eikä myöskään selviä käyttökerroksia. Rakenteen itäosa oli ilmeisesti osittain rikkoutunut myöhemmissä puiston maansiirtotöissä. On hyvin mahdollista, että osia rakenteesta on ollut esillä aikaisemmissa puiston maansiirtotöissä.

Puurakenteessa oli kiinni yksi suurikokoinen metallirengas, joka selvästi liittyi rakenteen käyttöön tai paikalle kuljettamiseen. Rakenne on ollut n. 3.5 m pitkä sivusuunnassa joustavaksi rakennettu kansi tai siltarakenne. Sen sijainti nyt löydetyllä alueella on arkeologisten havaintojen perusteella vielä avoin.

Rakenne dokumentointiin, suojattiin ja peitettiin ja Rauman kaupungin kanssa neuvoteltiin putki-linjauksen siirtämisestä kohti itäisempää väylää niin, että puurakenne saattoi jäädä havaitulle paikalleen. Uusi putkikaivanto tehtiin havaitun alueen sivuun.

Rakenteesta sahattiin yksi näyte, josta tehty ajoitus kertoo puurakenteen olevan vuoden 1821 jälkeiseltä ajalta. Rakenteesta otetun puunäytteen säilyneet lustot päättyvät vuoteen 1821 jonka jälkeiseen aikaan esiin tullut puurakenne ajoittuu. (Zetterberg, P., 2012. Rauman Kaunisjärven puiston puurakenteen koetutkimuksissa otetun hirren iänmääritys, dendrokronologiset ajoitukset F4T1401ABC. Itä-Suomen yliopisto Joensuu, Luonnontieteiden ja Metsätieteiden tiedekunta, Metsätieteiden osasto, Dendrokronologian laboratorio, ajoitusseloste 392:1-3.) Suoraa arkeologista esineajoitusta rakenteelle ei voi antaa, mutta rakenteessa olevien puiden työstö ja metalliosat viittaavat ehkä 1700-luvulle, todennäköisesti 1800-luvulle.

Yhteenveto

Rauman Kaunisjärvenpuiston arkeologisissa koetutkimuksissa saatiin esiin tärkeitä tietoa alueen luonnonhistoriallisista vaiheista ja myös esimerkiksi alueen merenranta maisemasta vielä keskiajalla ja 1500-1600 -luvulla. Ylin luontainen kerros on hyvin matala lahden tai järven pohjavaihe n. +2.8- 3 m korkeudella mutta keskiajalla alue on saattanut olla tätä syvempi. Järven päälle on myöhemminä vuosisatoina muodostunut niitty- ja peltokerros ja sen päälle yli 0.5 m paksuinen täyttökerros. Keskellä aluetta on ollut eräänlaisena vedenjakajana toiminut kalliopaljastuma. Sen kohdilla vesialueen leveys on ollut vähintään 60-65 m kohti nykyistä jokiuomaa ja kallion pohjoispuolella on voinut olla matala muodoltaan lähes vaakasuora rantavyöhyke korkeudella +3.30. Tämän todennäköisesti vielä 1400-1500-luvulla kosteana olleen lahden leveys on ollut nykyiseen jokiväylään nähden noin 120-130 m eli varsin laaja vesialue on rajannut Rauman keski- ja uuden ajan kaupunkia koillisen suuntaan.

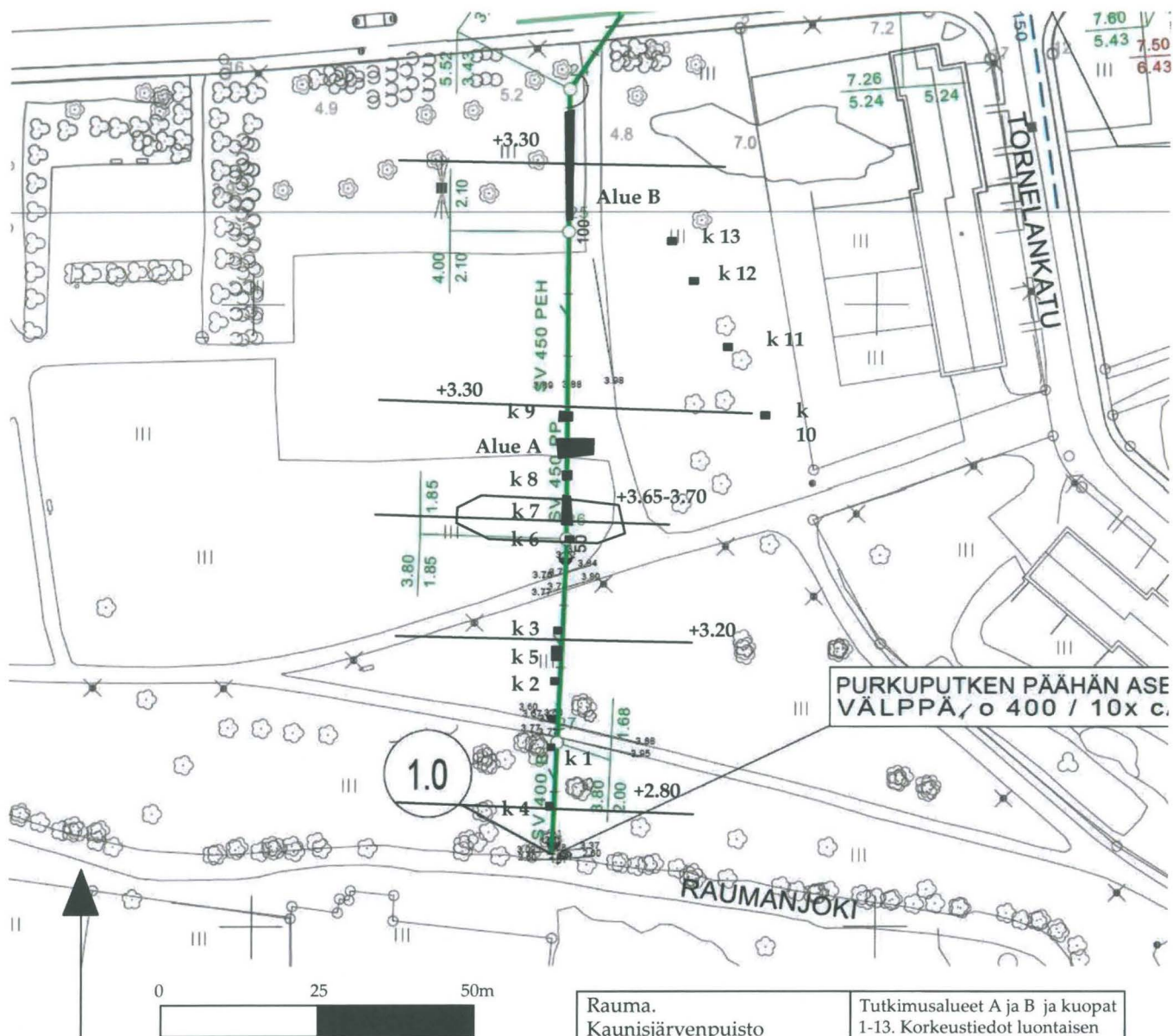
Keskeltä puistoaluetta kalliopaljastuman läheisyydestä saatiin esiin hirsinen laituri- tai kansirakenne, johon ei liittynyt havaitulta osin muita rakenteellisia osia. Puurakenteen arkeologinen ajoitus on lähinnä 1700-luvun loppu tai 1800-luku ja puurakenne on ajoitettu dendrokronologisesti vuoden 1821 jälkeiseen aikaan.

Liite 1. Kartat

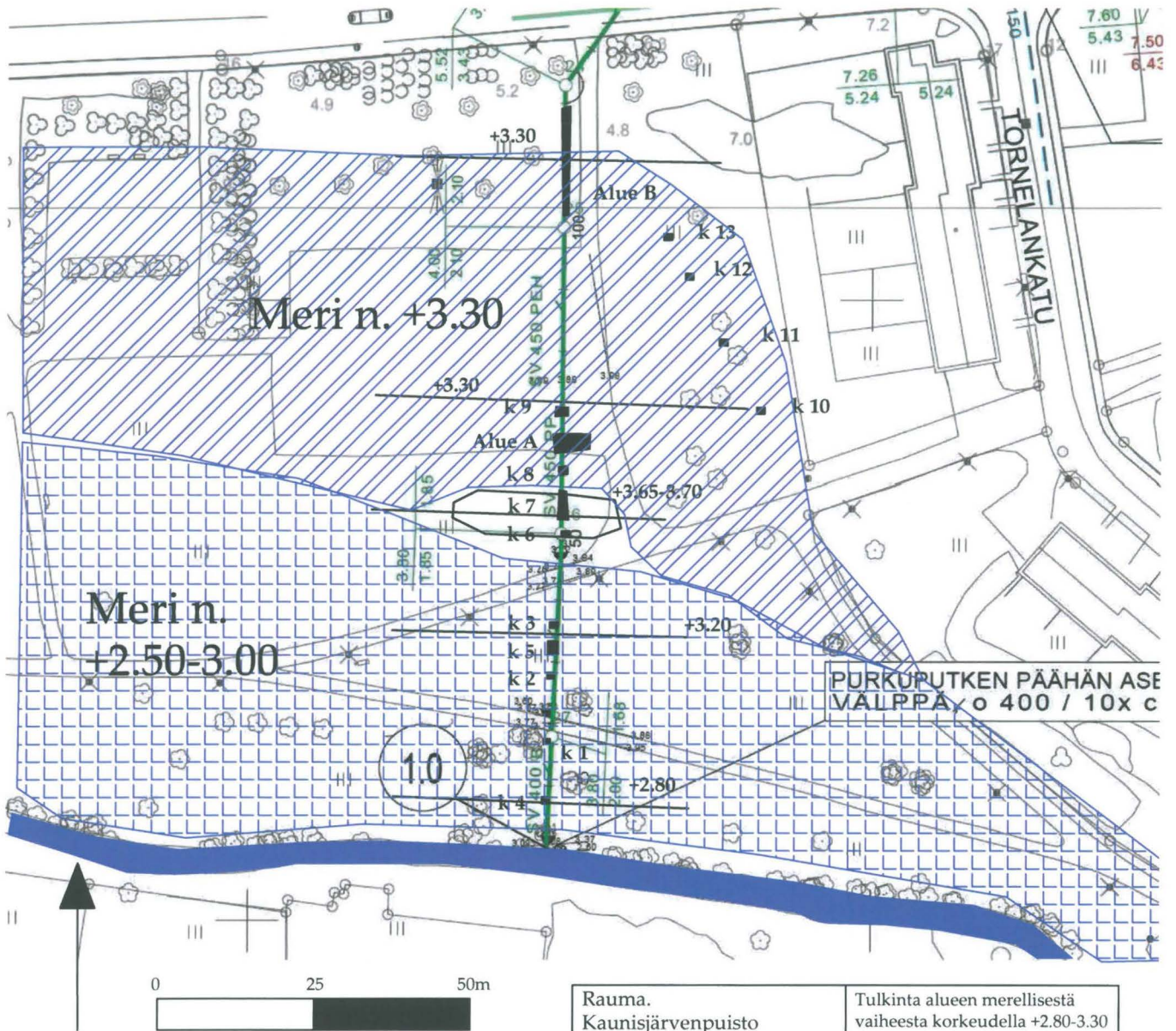
Kartta 1. Yleiskartta. 1:1000. K. Uotila

Kartta 2. Yleiskartta, jossa tulkinta alueen korkeuksista ja aikaisemmasra meren pinnan tasosta alueella. 1:1000. K.Uotila

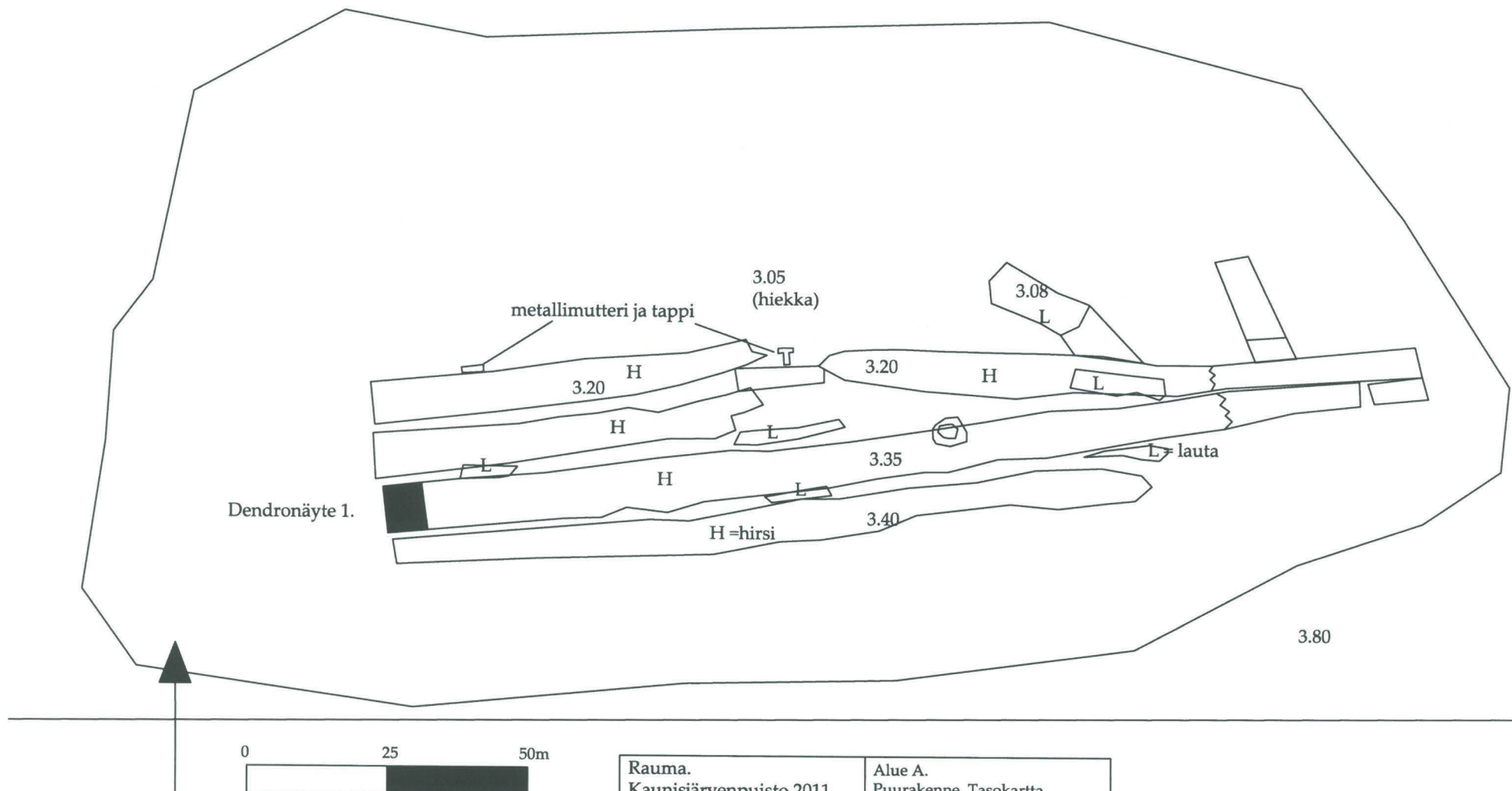
Kartta 3. Alueen A. tasokartta. 1:20. K. Uotila.

Rauma. Kaunisjärvenpuisto 2011.	Tutkimusalueet A ja B ja kuopat 1-13. Korkeustiedot luontaisen maan pinta. 1:1000
Pohja-aineisto Rauman kaupunki. Mittaukset ja kartta K. Uotila/Muuntutkimus	Kartta 1.

Rauma. Kaunisjärvenpuisto 2011.	Tulkinta alueen merellisestä vaiheesta korkeudella +2.80-3.30 mpy. 1:1000
Pohja-aineisto Rauman kaupunki. Tulkinta ja kartta K.Uotila/Muuritutkimus	Kartta 2.

Rauma.
Kaunisjärvenpuisto 2011.

Alue A.
Puurakenne. Tasokartta.
1:20

Mittaukset ja kartta K.Uotila / Muuritutkimus

Kartta 3.

Liite 2. Digikuvat. (Rauman museon arkisto)

nro	tyyppi	kohde	vuosi	kuvaaja	aihe
1	digi	Rauma Kaunisjärvenpuisto	2011	K.Uotila	Alue A. Hirsirakenne. Esiin kaivuu. NW
2	digi	Rauma Kaunisjärvenpuisto	2011	K.Uotila	Alue A. Hirsirakenne. Esiin kaivuu. E.
3	digi	Rauma Kaunisjärvenpuisto	2011	K.Uotila	Alue A. Hirsirakenne.NW
4	digi	Rauma Kaunisjärvenpuisto	2011	K.Uotila	Alue A. Hirsirakenne. Suojaustyö. NW

Kuva 1. Alue A. Hirsirakenne. Esiin kaivuu. E

Kuva 2. Alue A. Hirsirakenne. Esiin kaivuu. E.

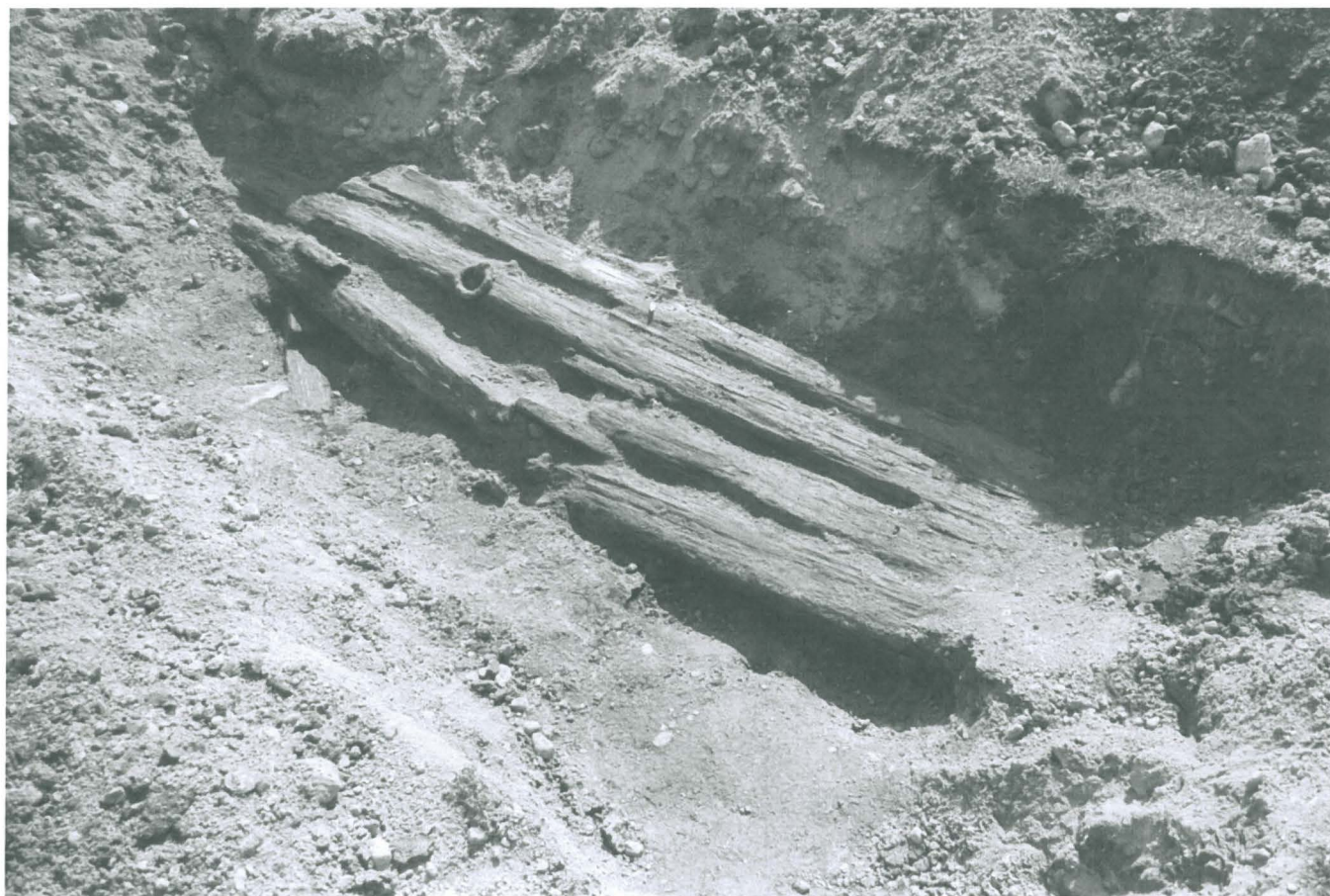
Kuva 3. Alue A. Hirsirakenne. NW

Kuva 4. Alue A. Hirsirakenne. Suojaustyö. NW

Liite 3. MV-kuvat (Rauman museon arkisto)

nro	kuva	kohde	vuosi	kuvaaja	aihe
1	mv	Rauma Kaunisjärvenpuisto	2011	K.Uotila	Alue A. Hirsirakenne. NW
2	mv	Rauma Kaunisjärvenpuisto	2011	K.Uotila	Alue A. Hirsirakenne. W
3	mv	Rauma Kaunisjärvenpuisto	2011	K.Uotila	Alue A. Hirsirakenne. N
4	mv	Rauma Kaunisjärvenpuisto	2011	K.Uotila	Alue A. Hirsirakenne. W
5	mv	Rauma Kaunisjärvenpuisto	2011	K.Uotila	Alue A. Hirsirakenne. Suo jaus. NE
6	mv	Rauma Kaunisjärvenpuisto	2011	K.Uotila	Alue A. Hirsirakenne. Raken teen alin hirsi. NE

Kuva 1. Alue A. Hirsirakenne. NW
 Kuva 2. Alue A. Hirsirakenne. W

Kuva 3. Alue A. Hirsirakenne. N

Kuva 4. Alue A. Hirsirakenne. W

Kuva 5. Alue A. Hirsirakenne. Suojaus. NE

Kuva 6. Alue A. Hirsirakenne. Rakenteen alin hirsi. detalji. NE

